

УДК 347.97/.99+351.74:343.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.101>

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Олефір Л.І.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
заступник начальника кафедри формування
та розвитку професійної компетентності персоналу
Державної кримінально-виконавчої служби
Інституту професійного розвитку,
Пенітенціарна академія України,
ORCID: 0000-0003-4565-8968*

Івашко С.В.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Пенітенціарна академія України,
ORCID: 0000-0003-2547-9276*

Олефір Л.І., Івашко С.В. Кримінологічний вимір діяльності працівників правоохоронних органів.

У статті досліджено окремі аспекти кримінологічного виміру діяльності працівників правоохоронних органів. Зауважено, що термін «працівник правоохоронних органів» досліджується через систему правоохоронних органів та кола їх працівників; ґрунтується на аналізі Кримінального кодексу України, рішень Конституційного Суду України та інших нормативно-правових актів. Обґрунтовано, що за суттю своїх службових повноважень працівники правоохоронних органів є активними учасниками кримінальних правовідносин, оскільки виступають у якості уповноважених службових осіб на яких покладається виконання правоохоронної функції. Саме ця функція спрямована на забезпечення законності та правопорядку, захист прав і свобод суб'єктів правових відносин від злочинних посягань та реалізується шляхом виявлення, розслідування, припинення і попередження кримінальних правопорушень. Акцентовано, що не виключається участь працівників правоохоронних органів у кримінальних правовідносинах у ролі суб'єктів кримінального правопорушення чи жертв злочинного посягання. Обґрунтовано, що злочинність серед працівників правоохоронних органів є особливо небезпечною з огляду на ряд факторів та може бути зумовленою низкою певних детермінантів. Підкреслено, що серед сталих тенденцій вчинення кримінальних правопорушень працівниками правоохоронних органів виділяють: рівень кримінальних правопорушень вчинених правоохоронцями відпо-

відає загальним тенденціям злочинності, службові злочини переважають над кримінальними правопорушеннями загальної спрямованості, найбільшу кількість складають неправомірна вигода, зловживання службовим становищем, перевищення службових повноважень, катування та ін.

Саме тому законодавцем було створено новий правоохоронний орган - Державне бюро розслідувань, який розпочав свою діяльність у 2018 році.

Створення Державного бюро розслідувань як органу досудового розслідування стало гідною відповіддю законодавця на численні закиди суспільства про необхідність позбавлення органів прокуратури функції досудового розслідування, а також, з врахуванням досвіду багатьох країн, дієвим механізмом запобігання, виявлення, припинення, розкриття і досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України. Це вчинення кримінальних правопорушень вищими посадовими особами, суддями та правоохоронцями. До кримінальних правопорушень, які безспірно підслідні Державному бюро розслідувань, належать катування (стаття 127 Кримінального кодексу України), що вчиняються працівниками правоохоронних органів України.

Ключові слова: Верховний Суд, Державне бюро розслідувань, дізнавач, досудове розслідування, кримінологічна характеристика, насильницькі злочини, правовий висновок, працівники правоохоронних органів, процесуальний статус, суб'єкти запобігання, суб'єкти кри-

мінальних правопорушень (злочинів), судова правотворчість.

Olefir L.I., Ivashko S.V. Criminological dimension of law enforcement officers' activities.

The article examines certain aspects of the criminological dimension of law enforcement officers' activities. It is noted that the term "law enforcement officer" is studied through the system of law enforcement agencies and the circle of their employees; it is based on the analysis of the Criminal Code of Ukraine, decisions of the Constitutional Court of Ukraine and other legal acts. It is substantiated that by the nature of their official powers, law enforcement officers are active participants in criminal legal relations, since they act as authorized officials entrusted with the performance of law enforcement functions. It is this function which is aimed at ensuring law and order, protecting the rights and freedoms of subjects of legal relations from criminal encroachments and is realized through detection, investigation, suppression and prevention of criminal offenses. It is emphasized that participation of law enforcement officers in criminal legal relations as subjects of a criminal offense or victims of a criminal offense is not excluded. It is substantiated that crime among law enforcement officers is particularly dangerous due to a number of factors and may be caused by a number of certain determinants. The authors emphasize that among the stable trends in criminal offenses committed by law enforcement officers are the following: the level of criminal offenses committed by law enforcement officers corresponds to the general trends in crime, official crimes prevail over general criminal offenses, and the largest number of them are unlawful benefits, abuse of office, abuse of power, torture, etc.

That is why the legislator created a new law enforcement agency, the State Bureau of Investigation, which began its operations in 2018.

Creation of the State Bureau of Investigation as a pre-trial investigation body was a worthy response by the legislator to numerous public criticisms that the prosecution should be deprived of the pre-trial investigation function, and also in line with the experience of many countries, an effective mechanism for the prevention, detection, termination, disclosure and pre-trial investigation of criminal offenses within its jurisdiction in accordance with the requirements of the Criminal Procedure Code of Ukraine. These are criminal offenses committed by senior officials, judges and law enforcement officers. Criminal offenses that are undoubtedly under the jurisdiction of the State Bureau of Investigation include torture (Article 127 of the Criminal Code of Ukraine) committed by law enforcement officers.

Key words: Supreme Court, State Bureau of Investigation, legal opinion, pre-trial investigation, judicial lawmaking, subjects of prevention, subjects of criminal offenses (crimes), law enforcement officers, procedural status, investigator, criminological characteristics, violent crimes.

Постановка проблеми. Роль правоохоронних органів у державі та суспільстві має особливе значення, оскільки вони виконують такі ключові функції, як охорона конституційного ладу, забезпечення правопорядку та громадської безпеки, захист та гарантування прав людини, розслідування і запобігання кримінальним правопорушенням, охорона навколишнього середовища та природних ресурсів та ін. В умовах російсько-української війни особливо важливим завданням правоохоронних органів є забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України, яка згідно із положенням Конституції України покладається «на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» (ст. 17 Конституція України) [1]. Також, слід відмітити беззаперечну роль правоохоронних органів у сфері запобігання та протидії злочинності, рівень якої значно збільшився у зв'язку із воєнними діями та окупацією частини території України. На жаль, поряд із виконанням правоохоронних функцій окремі представники зазначених органів можуть вчиняти кримінальні правопорушення у сфері своєї професійної діяльності та інші кримінальні правопорушення.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження кримінологічного виміру діяльності працівників правоохоронних органів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі проблемні питання кримінологічного виміру діяльності працівників правоохоронних органів досліджувалися такими науковцями, як: М. Горбань, І. Здреник, О. Крижановський, К. Лихогляд, С. Лук'яненко, Л. Макотченко, С. Попов, Т. Солянський та ін.

Виклад основного матеріалу. Понятійно-категоріальний апарат правового механізму регулювання діяльності правоохоронних органів характеризується певною неоднозначністю та нечіткістю формулювання термінів. Так, поняття «працівник правоохоронних органів» не визначено в КК України, а поняття «правоохоронний орган» на законодавчому рівні не містить вичерпного переліку тих державних органів, які відносяться до даної категорії. Як слушно зауважує С.В. Лук'яненко, поняття «працівник правоохоронних органів» потрібно розглядати через призму двох аспектів: системи правоохо-

ронних органів та кола їх працівників [2]. Ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» до правоохоронних органів відносить «органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції» [3]. Аналіз інших нормативно-правових актів щодо визначення системи правоохоронних органів України свідчить про те, що українське законодавство не містить вичерпного переліку правоохоронних органів, неоднаково визначається статус одних і тих самих органів у різних нормативно-правових актах; по-різному здійснюється виокремлення ознак приналежності того чи іншого органу до системи правоохоронних органів. У зв'язку із чим складнощі викликає і визначення переліку працівників правоохоронних органів, та як зазначають Т.І. Созанський та І.В. Здреник «притягнення працівника правоохоронного органу до кримінальної відповідальності є складним, а подекуди нездійсненним завданням, оскільки з'ясувати, хто саме підпадає під цю категорію суб'єкта злочину, складно, або не можливо взагалі» [4, с. 48].

Одним з джерел отримання актуальної інформації щодо тлумачення таких понять як «правоохоронний орган» та «працівник правоохоронного органу» є судова практика, у першу чергу Верховного Суду та Конституційного Суду України. Рішення обох судів є обов'язковими до виконання невизначеним колом суб'єктів правозастосовної діяльності, не підлягають оскарженню, а рішення Конституційного Суду України є ще й остаточними.

Рішенням Конституційного Суду України від 18.04.2012 № 10-рп/2012 вказано на те, що поняття «працівник правоохоронного органу» необхідно визначати відповідно до розуміння ознак цього суб'єкта злочину лише за змістом його застосування у Кримінальному кодексі України [5].

У доповнення до вказаного рішення Конституційного Суду України 25.10.2021 Верховний Суд у справі № 159/1383/17 сформулював правову позицію, згідно з якою для визначення поняття «працівник правоохоронного органу», слід враховувати: виконання чи не виконання конкретним органом правоохоронної функції; зв'язок таких функцій з комплексним аналізом норм Кримінального кодексу України, рішень Конституційного Суду України та положень нормативно-правових актів, які регулюють право-

вий статус конкретного органу, де міститься вказівка [6].

Крім того, визначення поняття «працівник правоохоронного органу» було предметом дослідження Верховного Суду у справах № 686/16180/19 (щодо статусу Державної екологічної інспекції у Хмельницькій області), № 761/5584/16-к (щодо статусу ДП «Підприємство Березанська виправна колонія управління ДПТС України у м. Києві та Київській області») – касаційний суд констатував, що вказані інспекція та державне підприємство не є правоохоронними органами [7; 8]; у справі № 346/819/19 (суд відніс прокуратуру до правоохоронних органів) [9].

Зважаючи на численні рішення судів, якими правильно чи неправильно відносять той чи інший орган до правоохоронних, тобто з огляду на виключну правову проблему з цього питання, 30.08.2023 Великою Палатою Верховного Суду був сформульований правовий висновок, яким:

1. Визначено критерії віднесення органів державної влади до правоохоронних (наявність інституційно-функціональних ознак, що визначають правовий статус такого органу в системі органів державної влади; визначення законами України конкретних органів державної влади такими, що є правоохоронними, чи такими, що здійснюють закріплену за ними на законодавчому рівні правоохоронну функцію);

2. Сформульовано алгоритм вирішення питання про те, чи є особа працівником правоохоронного органу (необхідно виходити із системного аналізу: положень Конституції України, КК України, КПК України, КУпАП, нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус того чи іншого органу державної влади, з яким особа перебуває у трудових чи службових відносинах; повноважень працівника згідно з його посадовою інструкцією, які передбачають реалізацію правоохоронної функції, зокрема вжиття визначених законом превентивних заходів і заходів примусу, а також передбачених кримінальним процесуальним законодавством і законодавством про адміністративні правопорушення заходів; законодавства про пенсійне забезпечення відповідної категорії працівника) [10].

Отже, визначаючи чи є особа працівником правоохоронних органів необхідно враховувати наступне:

- результати системного аналізу законодавства, зокрема Конституції України, судових рішень, судової практики, КУпАП, КК України, КПК України та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність відповідного правоохоронного органу;

- повноваження працівника згідно із посадовою інструкцією;

- законодавство про пенсійне забезпечення відповідної категорії працівників.

На прикладі уточнення поняття дізнавача, як працівника правоохоронних органів, відобразимо на практиці такий підхід до визначення поняття «працівник правоохоронних органів». Законодавство України не містить визначення поняття «дізнавач». Тому правовий статус дізнавача визначається виходячи із відповідних законодавчих норм, наприклад, ст. 40-1 КПК України, встановлює повноваження, обов'язки, відповідальність та принципи діяльності дізнавача [11]. Спроби зафіксувати поняття «дізнавач» відмічається у законопроекті «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» 7279-д-П від 23.11.2018 (автор О.С. Сотник), який не було прийнято. Зокрема, законопроект визначав, що дізнавач – «це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, у випадках, установлених Кримінальним процесуальним кодексом України, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої Кримінальним процесуальним кодексом України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків» [12].

Узагальнюючи зауважене можемо навести наступне авторське визначення поняття «дізнавач» – це «службова особа-правоохоронець, який наділений повноваженнями слідчого при здійсненні дізнання під час досудового розслідування кримінальних проступків та яка є самостійною у своїй процесуальній діяльності».

За суттю своїх службових повноважень працівники правоохоронних органів активні учасники кримінальних правовідносин, оскільки виступають у якості «уповноважених службових осіб на яких покладається виконання правоохоронної функції». Зокрема, реалізація правоохоронної функції спрямована на забезпечення законності та правопорядку, захист прав і свобод суб'єктів правових відносин від злочинних посягань та реалізується шляхом виявлення, розслідування, припинення і попередження кримінальних правопорушень, застосування засобів державного примусу та громадського впливу на осіб-правопорушників. Загалом, систему суб'єктів запобігання злочинності в т.ч. складають державні органи, соціальні групи, громадські організації, приватні юридичні та фізичні особи, які виконуючи свої повноваження або громадський обов'язок здійснюють діяльність в сфері усунення криміногенних явищ та процесів, що зумовлюють кримінальні правопорушення.

Здійснення правоохоронними органами попередження кримінальних правопорушень відбувається на спеціально-кримінологічному рівні із застосуванням заходів, які безпосередньо впливають на криміногенні фактори [13, с. 173]. Серед таких заходів слід відмітити превентивні заходи, аналіз криміналістичної статистики, розробка профілів злочинців, формування та впровадження програм запобігання злочинності, підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів у сфері застосування новітніх технологій боротьби із злочинності та ін.

Проте не виключається участь працівників правоохоронних органів у кримінальних правопорушеннях в ролі суб'єктів кримінального правопорушення чи жертв злочинного посягання. Так, за останні передвоєнні роки працівники правоохоронних органів стали учасниками таких суспільно резонансних кримінальних справ, як:

- зґвалтування, катування та перевищення службових повноважень поліцейськими по відношенню до двох осіб у відділі поліції м. Кагарлик (2020 р.);
- побиття та розстріл із травматичної зброї шістьма поліцейськими жителя с. Криве Озеро (2016 р.);
- убивство п'ятирічного хлопчика в результаті стрілянини поліцейськими «по бляшанкам» у стані алкогольного сп'яніння у м. Переяслав-Хмельницький (2019 р.);
- побиття та знущання поліцейськими над дітьми у притулку «Світанок» у Одеській області (2018 р.);
- нанесення смертельних тілесних ушкоджень перехожому поліцейським за відмову виступити в ролі понятого у м. Вінниця (2020 р.) [14].

Згідно із статистикою Офісу Генерального прокурора у 2023 р. обліковано 2 917 кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів. З них: працівниками прокуратури вчинено 6 кримінальних правопорушень, працівниками Національної поліції – 1337, працівниками Служби безпеки України – 85, працівниками Бюро економічної безпеки – 0, працівниками Державного бюро розслідувань – 0, працівниками Національного антикорупційного бюро – 0, працівниками Державної кримінально-виконавчої служби – 204, працівниками Державної прикордонної служби – 998, працівниками Державної митної служби – 287 [15].

Кримінологічний вимір злочинної діяльності охоплює вивчення причин, умов і наслідків такої діяльності, а також способів її запобігання та протидії. Він включає аналіз різних аспектів кримінального явища, таких як психологічні, соціальні, економічні, політичні та культурні чинники, що впливають на злочинність. Крім

того, кримінологічний аналіз орієнтований на вивчення типів злочинів, їхні особливості, мотивації злочинців, методів вчинення злочинів, а також ефективності заходів попередження та реагування на злочинність. Кримінологічний підхід використовується для розроблення стратегій боротьби зі злочинністю та поліпшення системи правосуддя, у тому числі і у запобіганні вчинення кримінальних правопорушень працівниками правоохоронних органів. Адже злочинність серед працівників правоохоронних органів є особливо небезпечною з огляду на наступне:

- працівники правоохоронних органів мають спеціальні повноваження у сфері забезпечення правопорядку та безпеки, їх використання для особистої вигоди та вчинення кримінальних правопорушень зумовлює значні ризики для громадян та суспільства в цілому;
- у випадку вчинення кримінальних правопорушень з боку працівників правоохоронних органів відмічається порушення довіри до влади та інститутів правопорядку з боку громадян та суспільства;
- злочини, вчинені працівниками правоохоронних органів, часто можуть супроводжуватися більш високим рівнем насильства або застосуванням сили, оскільки правоохоронці мають доступ до зброї та проходять спеціальне навчання з фізичного захисту;
- у деяких випадках правоохоронці можуть користуватися імунітетом або мають обмежену відповідальність за свої дії, що може сприяти зловживанню та безкарності.

Зазначені вище приклади вчинення працівниками правоохоронних органів кримінальних правопорушень підтверджують дані тези та свідчать про особливо небезпечний рівень насильницьких злочинів з боку правоохоронців.

Тому створення окремого правоохоронного органу Державного бюро розслідувань, як органу досудового розслідування, стало відповідною реакцією законодавця на виклики суспільства.

Як ми зазначали у анотації, доцільність створення нового органу досудового розслідування, який би перейняв функцію досудового розслідування від органів прокуратури, у суспільстві обговорювали досить давно. Це пояснювалось тим, що один і той правоохоронний орган, а саме прокуратура, не може одночасно здійснювати функцію досудового розслідування і функцію нагляду за досудовим розслідуванням.

Хоча, варто зазначити, що з початку створення Державне бюро розслідувань визначалось центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції. Тобто, на законодавчому рівні Державне бюро розслідувань не мало статусу

правоохоронного органу та належало до виконавчої гілки влади, а слідчі даного правоохоронного органу перебували в статусі державних службовців.

У подальшому, законодавець змінив підхід до визначення даного правоохоронного органу та визначив Державне бюро розслідувань як правоохоронний орган, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції [16].

Оскільки в кримінальній науці немає єдиного підходу до того, які саме кримінальні правопорушення слід відносити до насильницьких злочинів, ми у даному дослідженні зупинимося на їх класифікації, запропонованій О.М. Храмовим. Зокрема, вказана класифікація комплексно враховує об'єкт кримінального правопорушення, спосіб його вчинення, особу злочинця, особливості його мотивації і виділяє наступні види насильницьких злочинів: злочини проти життя, здоров'я, гідності та честі особи; корисливо-насильницькі злочини; насильницькі злочини, що посягають на державу, громадську безпеку та порядок; насильницькі злочини проти представників влади, інших службових осіб та осіб, які виконують професійні обов'язки, насильницькі статеві злочини та насильницькі злочини, вчинені представниками влади і службовими особами [17, с. 91-92].

Оскільки обсяг даного дослідження не дозволяє здійснити кримінологічний вимір усіх видів насильницьких кримінальних правопорушень вчинених працівниками правоохоронних органів, зупинимося дещо детальніше на аналізі категорії «насильницькі злочини, вчинені представниками влади і службовими особами».

Як зауважує Л.М. Макотченко детермінантами вчинення службових злочинів працівниками правоохоронних органів може бути наступне: відсутність чіткого розмежування повноважень між різними категоріями правоохоронних органів та іншими державними органами; правові прогалини в українському законодавстві; правовий нігілізм населення, особливо в сфері кримінальної відповідальності, що сприяє залякуванню громадян, їх шантажуванню з боку правоохоронців; використання службового становища для «прикриття» нелегальної підприємницької діяльності та участь у бізнес-процесах через підставних осіб; недосконала система підбору кадрів до правоохоронних органів; відсутність належного контролю за діяльністю правоохоронних органів, неякісне проведення службових перевірок, щодо фактів порушення законодавства з боку працівників правоохоронних органів; професійна деформація та негативний вплив на працівників правоохоронних

органів з боку учасників кримінальних правовідносин (зокрема, правопорушників, потерпілих, адвокатів та ін.); жорстка правова регламентація діяльності правоохоронних органів, її бюрократизація; негативні суб'єктивні причини вчинення кримінальних правопорушень (наприклад, моральні зрушення та особистісні вади працівника правоохоронних органів) та ін. [18, с. 163–165].

Дослідження сталих тенденцій вчинення кримінальних правопорушень працівниками правоохоронних органів дозволяє зробити наступні висновки:

- рівень вчинення кримінальних правопорушень працівниками правоохоронних органів відповідає тенденціям зміни рівня злочинності загалом, окрім періодів активної протидії правопорушень у правоохоронній сфері;

- питома вага службових злочинів працівників правоохоронних органів у декілька разів перевищує кількість вчинених правоохоронцями кримінальних правопорушень загальної спрямованості (загалом біля 38 % від усіх кримінальних правопорушень вчинених працівниками правоохоронних органів складають кримінальні правопорушення загальнокримінальної спрямованості);

- серед службових злочинів найбільшу кількість складають неправомірна вигода, зловживання службовим становищем та перевищення службових повноважень;

- у переважній кількості випадків кримінальні правопорушення вчиняється правоохоронцями під час несення служби та у службових приміщеннях;

- у більшості випадків засудженими правоохоронцями є особи віком до 30 років та стажем роботи у правоохоронних органах – 10 років та ін. [19].

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило підсумувати, що кримінологічний вимір діяльності працівників правоохоронних органів має ряд особливостей, зокрема:

1) оскільки не існує нормативного визначення поняття «працівник правоохоронних органів», то даний термін можна розглядати через призму двох аспектів – системи правоохоронних органів та кола їх працівників;

2) визначення переліку працівників правоохоронних органів є необхідним в т.ч. і з точки зору уточнення питання «хто саме підпадає під категорію суб'єкта кримінального правопорушення вчиненого працівниками правоохоронних органів» та ґрунтується на аналізі Кримінального кодексу України, рішень Верховного суду, Конституційного Суду України та інших нормативно-правових актів;

3) за суттю своїх службових повноважень працівники правоохоронних органів активні

учасники кримінальних правовідносин, оскільки виступають у якості уповноважених службових осіб на яких покладається виконання правоохоронна функції;

4) реалізація правоохоронної функції спрямована на забезпечення законності та правопорядку, захист прав і свобод суб'єктів правових відносин від злочинних посягань та реалізується шляхом виявлення, розслідування, припинення і попередження кримінальних правопорушень;

5) не виключається участь працівників правоохоронних органів у кримінальних правовідносинах в ролі суб'єктів кримінального правопорушення чи жертв злочинного посягання;

6) злочинність серед працівників правоохоронних органів є особливо небезпечною з огляду на ряд факторів (наприклад, доступ до зброї та опанування навиків фізичного захисту зумовлюють більш тяжкі наслідки насильницьких злочинів вчинених правоохоронцями);

7) детермінантами вчинення службових злочинів працівниками правоохоронних органів може бути: прогалини в законодавстві, правовий нігілізм, бюрократизація, недосконала система підбору кадрів, відсутність ефективного контролю, неякісне проведення перевірок правопорушень та ін.;

8) серед сталих тенденцій вчинення кримінальних правопорушень працівниками правоохоронних органів виділяють: рівень кримінальних правопорушень вчинених правоохоронцями відповідає загальним тенденціям злочинності, службові злочини переважають над кримінальними правопорушеннями загальної спрямованості, найбільшу кількість складають неправомірна вигода, зловживання службовим становищем, перевищення службових повноважень, катувань та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Лук'яненко С.В. Працівники правоохоронних органів як особливі суб'єкти права на соціальне забезпечення. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 26. С. 340–349.
3. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 22.03.24).
4. Созанський Т.І., Здреник І.В. Працівник правоохоронного органу як суб'єкт злочину: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 204 с.

5. Рішення Конституційного Суду України від 18.04.2012 у справі № 10-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-12#Text> (дата звернення: 22.03.24).
6. Постанова Верховного Суду від 25.10.2021 у справі № 159/1383/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100579483> (дата звернення: 22.03.24).
7. Постанова Верховного Суду від 25.05.2023 у справі № 686/16180/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111221153> (дата звернення: 22.03.24).
8. Постанова Верховного Суду від 16.03.2023 у справі № 761/5584/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109675082#> (дата звернення: 22.03.24).
9. Постанова Верховного Суду від 05.10.2022 у справі № 346/819/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106744531> (дата звернення: 22.03.24).
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.08.2023 у справі № 633/195/17. URL: <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/35336> (дата звернення: 22.03.24).
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651- VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, Ст. 88.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Законопроект 7279-д-П від 23.11.2018 URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64996 (дата звернення: 22.03.24).
13. Крижановський О. Органи внутрішніх справ як суб'єкт запобігання окремим злочинам службових осіб у сфері підприємницької діяльності. *National Law Journal: Theory and Practice*. Junie 2016. С. 173–176.
14. Лихогляд К., Горбань М. Реформована поліція: п'ять гучних злочинів за участі правоохоронців. *Слідство-Інфо*. URL: <https://www.slidstvo.info/articles/reformovana-politsiya-p-yat-guchnyh-zlochyniv-za-uchasti-pravoohorontsiv/> (дата звернення: 22.03.24).
15. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 22.03.24).
16. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 6, Ст. 55.
17. Храмцов О.М. Щодо видів насильницьких злочинів. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/acc5d7d3-1bdd-44e0-9cdb-82cd233a0b1f/content> (дата звернення: 22.03.24).
18. Макотченко Л.М. Детермінація перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 162–166.
19. Злочини працівників ОВС України: аналіз сталих тенденцій. *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/publications/zlochyny-pratsivnykiv-ovs-ukrajiny-analiz-stalyh-tendentsij/> (дата звернення: 22.03.24).